

CERCETĂRI ARHEOLOGICE PE TERITORIUL SATELOR PETREU (JUD. BIHOR) ȘI ADY ENDRE (JUD. SATU MARE)

DE
MIHAI BLĂJAN

Cîmpia roditoare a Crișanei, cunoscută în literatura de specialitate prin numeroase descoperiri arheologice, a oferit vieții omului condiții prielnice de locuire încă din timpul comunei primitive. Urme de așezări din diferite epoci răsar la tot pasul, dovedind o continuitate neîntreruptă în desfășurarea existenței umane în aceste locuri.

Cu ocazia unor periegeze efectuate în împrejurimile Oradiei au fost descoperite recent încă două puncte arheologice demne de semnalat.

I. *Petreu* (comuna Abrămuț, jud. Bihor). În hotarul de sud al satului, cu prilejul lucrărilor inițiate pentru instalarea unei sonde, în vara anului 1972 au ieșit la iveală numeroase materiale preistorice¹.

Materialul arheologic resfirat pe o suprafață de circa două hectare este relativ bogat și aparține epocii bronzului, fierului și feudală timpurie.

Stratul de cultură din epoca bronzului, surprins în profilul unui saț, are grosimea de 0,30 m. Aflat sub solul actual, la adîncimea de 0,50 m, cuprinde urme de arsură și cărbuni, bucăți de chirpic cu resturi de pleavă și impresiuni de nuiete și fragmente ceramice. Ceramica modelată dintr-o pastă rudimentară, cu mult degresant în compoziție este arsă incomplet, avînd culoare brună-cărămizie. Majoritatea fragmentelor sînt atipice. Dintre unelte menționăm o lamă fragmentară denticulată, de formă trapezoidală în secțiune, bine retușată pe ambele margini (fig. 1, 1). Dimensiuni: lungimea 4,6 cm, lățimea 1,3 cm, grosimea 0,5 cm. Lame de silex sau obsidiană, similare ca formă, s-au descoperit în așezările neolitice de la Let (cultura Cris)²,

¹ Descoperirile mi-au fost semnalate de tatăl meu, Grigore Blăjan.

² Eugenia Zaharia, *Considérations sur la civilisation de Criș à la lumière des sondages de Let*, în *Dacia*, N. S., VI, 1962, p. 16, fig. 2, 10.

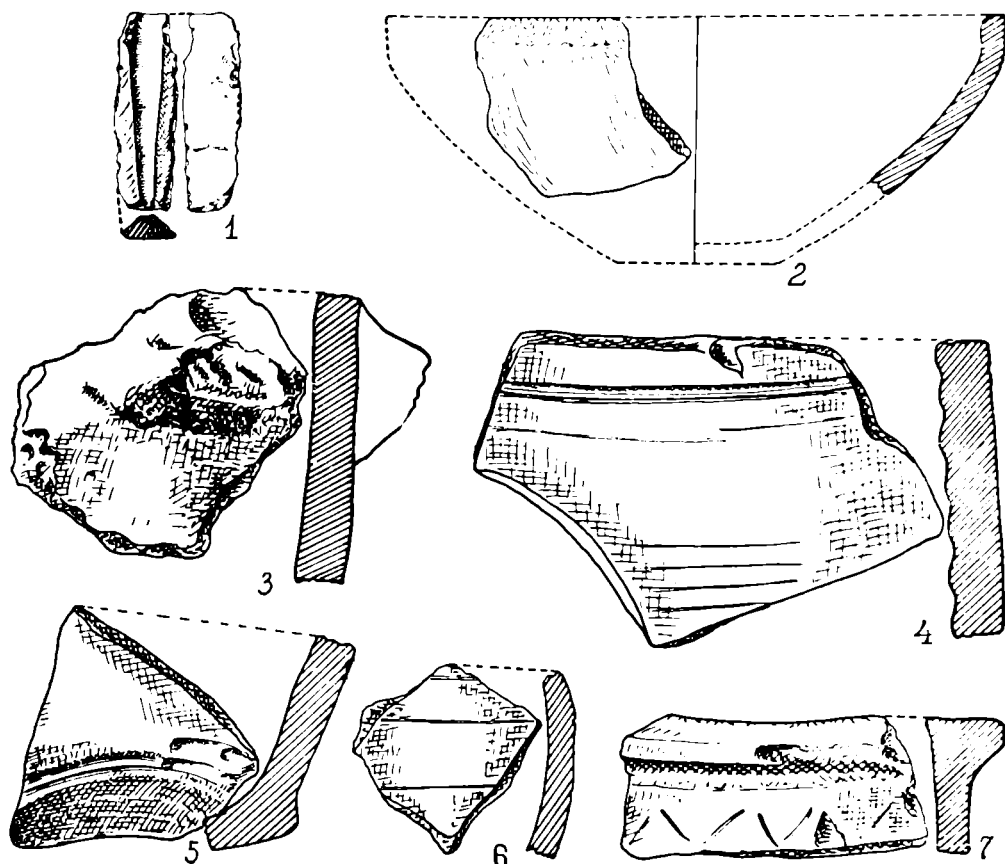


Fig. 1. *Petreu*, — Lamă de obsidiană; 2—3. Fragmente ceramice hallstattiene; 6—7. Fragmente ceramice din epoca feudală (sec. XI —XIII).

Balta Sărată (cultura Vinča)³, Crușovu (cultura Vădastra)⁴, precum și în așezarea de la Crivăț (epoca timpurie a bronzului) atribuită culturii Glina III.⁵

Nivelul următor aparține epocii fierului, fiind ilustrat de fragmente de vase modelate din pastă primitivă, cu pereții groși, de culoare cărămizie. Unele cioburi sînt decorate cu proeminențe de formă conică, avînd la exterior un slip brun (fig. 1, 3). De asemenea amintim un fragment dintr-o strachină hallstattiană din pastă neagră, lustruită, cu marginea arcuită spre interior (fig. 1, 2). Străchinile de acest tip sînt

³ Liviu Groza, *Așezarea neolitică de la Balta Sărată*, în *Banatica*, I, Reșița, 1971, pl. IV, 9, 14.

⁴ Corneliu N. Mateescu, *Săpături arheologice la Crușovu*, în *Materiale și Cercetări Arheologice*, III, 1957, p. 109, fig. 13, 2.

⁵ Al. Păunescu, *Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, București, 1970, p. 318, fig. 44, 7.

caracteristice perioadei scitice (sec. V—IV î.e.n), avînd analogii la Ciurbrud⁶ și Cipău⁷.

Din epoca Latène provin fragmente de vase de factură celtică, cu pasta fină, de culoare castanie, lucrate la roată (fig. 1, 5), unul dintre cioburi fiind ornamentat cu linii orizontale (fig. 1, 4).

Numeroase materiale ceramice, printre care menționăm un fragment de vas din pastă cărămizie, ornat cu linii orizontale (fig. 1, 6) și o margine provenită dintr-o căldare de lut decorată sub buză cu o linie în zig-zag (fig. 1, 7), aparțin unei așezări din epoca feudală timpurie (sec. XI—XIII).

Descoperirile arheologice semnalate pledează pentru o locuire intensă în epoca metalelor a hotarului de sud al satului Petreu. Așezarea feudală, atestată arheologic în sec. XI—XIII, apare pentru prima dată menționată într-un document de la 1215 cu numele „villa Petri”, sat în comitatul Solnocul de Mijloc⁸, urmată de o nouă atestare la 1229⁹. Devenit moșie a mănăstirii din Egged, localitate situată în apropiere de Secueni¹⁰, la 28 mai 1270 capitlul bisericii din Oradea dă satul Petreu (villa Petury) comiților Luca, Petru și Laurențiu pentru „ocrotirea moșilor mănăstirii” amintite¹¹. Documentele din secolele următoare fac dese referiri la situația economică și socială a satului Petreu.

II. *Ady Endre* (comuna Căuaș, jud. Satu Mare). În hotarul estic al satului, săpîndu-se un canal de irigație, s-au scos la lumină resturi arheologice (urme de locuințe, fragmente ceramice și unelte litice) caracteristice epocii bronzului timpuriu. Dintre piesele salvate de Gr. Blăjan amintim cîteva fragmente ceramice atipice și un topor-ciocan de piatră șlefuită lucrat din granit bazaltic verde-gri (fig. 2). Unealta, cu secțiunea transversală plan-convexă și rectangular-trapezoidală în secțiune longitudinală, are orificiul de înmănușare deplasat spre muchie Brațul-ciocan, lung de 2,2 cm, se distinge printr-o muchie plată, prezentînd urme dese de lovire în urma întrebunțării în-



Fig. 2 — *Ady Endre*. Topor de piatră.

⁶ Șt. Ferenczi, *Cimitirul „scitic” de la Ciurbrud (Partea I)*, în *Acta Musei Napocensis*, II, 1965, p. 94, fig. 11, 4; Idem, în *Acta Musei Napocensis*, IV, (Partea a III-a), 1967, p. 26—29.

⁷ N. Vlăsa, *O contribuție la problema epocii scitice în Transilvania: Cimitirul de la Cipău-„Gară”*, în *Apulum*, IV, 1961, p. 25, fig. 5. 1; p. 27, fig. 6/III, 1 și IV, 6/IV, 66.

⁸ *Documente privind istoria României*, C, veacurile XI, XII și XIII, București, 1951, vol. I, p. 73, nota 11.

⁹ *Op. cit.*, p. 97; Suciuc Coriolan, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. II, București, 1967, p. 39.

¹⁰ *Documente...*, C, II, 1952, p. 130, nr. 123, nota 2.

¹¹ *Op. cit.*, nota 6; Suciuc Coriolan, *loc. cit.*

delungate. Brațul-tăiș de 5,4 cm are tăișul arcuit, cu semne de utilizare. Dimensiuni: lungimea 9,4 cm, lățimea muchiei 3,7 cm, diametrul orificiului 1,8 cm.

Toporul datează din faza timpurie a bronzului, avînd analogii la Bistrița¹² și în cultura Schneckenberg¹³.

Prezentarea sumară a materialelor arheologice semnalate cu ocazia unor periegheze informative duce la concluzia că localitățile menționate au fost locuite în timpul comunei primitive, descoperirile fiind totodată un indiciu în vederea întreprinderii de cercetări sistematice pentru depistarea de noi așezări preistorice.

ARCHÄOLOGISCHE FORSCHUNGEN AUF DEM GEBIET DER GEMEINDEN PETREU (KREIS BIHOR) UND ADY ENDRE (KREIS SATU MARE)

Zusammenfassung

Geländebegehungen aus dem Jahre 1972, südlich der Gemeinde Petreu, Kreis Bihor, ergaben archäologische Funde aus der Bronzezeit (Taf. 1,1), aus der Hallstattzeit (Taf. 1,2—3), der Latènezeit (Taf. 1,4—5) und dem Mittelalter (Taf. 1,6—7). Reste einer Ansiedlung aus der frühen Bronzezeit fanden sich auch auf dem Gebiet des Dorfes Ady Endre, Kreis Satu Mare (Taf. 2). Diese Funde könnten Hinweise bieten um von weitere vorgeschichtliche Ansiedlungen zu ermitteln.

Tafel 1. *Petreu*, — 1, Klinge aus Obsidian; 2—3, Keramik. Fragmente aus der Hallstattzeit; 4—5, Gefäßscherben aus der Latènezeit; 6—7, Keramik Fragmente aus dem Mittelalter (XI—XIII. Jahrhundert).

Tafel 2. *Ady Endre*, — Steinbeil.

¹² Șt. Dănilă, *Așezări vechi descoperite în jud. Bistrița-Năsăud*, în *Materiale și Cercetări Arheologice*, IX, 1971, p. 434, fig. 4.

¹³ A. Prox, *Die Schneckenbergkultur*, Brașov, 1941, pl. XXXV, 3.